

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՌԻՍՈՒՑՈՒՄԸ

ԸՍՏ ՀԱՄԱՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ա. ԳԼՈՒԽ

ԱՍՏՈՒՅՈՅ ԹԱԳԱՌՈՐՈՅԻՆԸ

Բայց երկինքը եղող այս Աստուծոյ ինչպէս կ'իրականացնէ իր կամքը երկրի վրայ: Քանի որ Յիսուս չի բաւականանար կրկնելով երբայական հին բնագիրներուն պարունակութիւնը, այլ զանոնք կերպարանափոխելով կ'ընդլայնէ, որոնք են «թագաւորութեան» մասին իր վարդապետութեան սկզբնատիպ տարրերը:

Նիւթին մէջ մտնելու համար, նախ յիշեցնեմ այդ բառին երկու առումները, անոր սովորական զործածութեան համեմատ:

(ա) Անիկա նախ կը ցուցնէ երկրի որոշ տարածութիւն մը, զայն գրաւող բնակչութեան հետ միասին. այս իմաստով, պիտի ըսուի, զոր օրինակ, թէ Խալիլոյ թագաւորութիւնը հիւսիսէն սահման ունի Ալպեան լեռները, և կը պարունակէ այսօրան միլիոն բնակիչ: Աւելորդ իսկ է ըսել թէ այս սահմանումը չի կրնար պատշաճիլ Աւետարանի թագաւորութեան. անոր «երկնային» ըլլալու իրողութիւնն իսկ գերի վեր կը կացուցանէ զայն երկրաւոր սեղմումներէ. ինչ էն ուրեմն անոր յատկանշաններն ու կազմական սկզբունքը:

բ) Բառին երկրորդ առումին մէջ, թագաւորութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պետութիւն մը, իր բնակիչներուն թիւովը և սահմաններուն զիծերովը. ինչպէս նաև իր քաղաքական կազմաւորներուն արժէքովը և զայն վարող սահմանադրութեամբը: Վերևէ յիշուած օրինակը առնելով, երբ կ'ըսենք թէ Խալիլա թագաւորութիւն մըն է, կը հասկնանք թէ անիկա որոշ տեսակի միապետութիւն մըն է և ոչ թէ սակաւապետութիւն մը կամ ռամկավարական հասարակապետութիւն մը: Աստուծոյ թագաւորութիւնն ալ ունի՞ իր

կազմակերպութիւնը, և եթէ այո՞ ինչպէս է ան: Իտրայէլացիները կը սիրէին զայն նոյնացնել աստուածապետութեան հետ, վասնզի այդպէս կը հասկնային զայն: Իրենց ամենէն սիրած գաղափարներէն մին այն էր թէ Արրահամու զաւակները, այս թագաւորութեան կը պատկանէին, մինչդեռ հեթանոսները, հեթանոսներ ըլլալուն համար, զանդուածովին դուրս կը մնային անկէ: Բայց եթէ Յովհաննէս Մըկրրաթիչ հերքեր էր արդէն այդ նախապաշարումը (Մաթ. Գ. 9), հասկնալի է թէ Յիսուս իր բոլոր ոյժովն էր որ պայքարեցաւ անոր դէմ: Անիկա չըսաւ երբեք. «Երանի Իսրայէլացւոց...», այլ՝ «Երանի աղքատաց հոգւով... Երանի այնոցիկ որք հաւածեալք իցեն վասն արդարութեան, զի այնպիսեացն է արքայութիւն երկնից» (Մաթ. Ա. 3, 10):

Աստուծոյ թագաւորութիւնը արդարև ոչ մէկ երկրաւոր առաւելութենէ կախում չունի: Որդի և ներկայացուցիչ հոգեւոր թագաւորի մը, Յիսուս հոգեւոր հրապատակներ միայն կ'ուզէ, որ է ըսել թէ թագաւորութեան ստացումը ներքին յատկութիւններու է կապուած. այս իմաստով, անոր թագաւորութիւնը «արքայութիւն» մըն է, աւետարաններու զործածած յունարէն բառին երկու առումներովն ալ, թագաւորութիւն մը՝ որ կը հիմնուի և կը մեծնայ սիրտերու սրբաբանին մէջ: Հոգեւոր ըլլալուն համար է նոյնպէս՝ որ այդ կազմակերպութիւնը լայնօրէն տիեզերական է, և բայ է բոլոր մարդոց առջև, առանց որ և է բացառութեան կամ առանձնաշնորհութեան: Կարելի՞ էր միթէ արտաքին և երկրաւոր խնդրանքով մը ճշդել մուտքի պայմանները կեանքի այնպիսի ոլորտի մը մէջ, ուր հոգին միայն կ'իշխէ այլամիջօրէն: Իտրայէլ անշուշտ առաջին իրաւունքը ունի հոն մտնելու, ու իրեն, այսինքն Աստուծոյ խոստումներուն ժողովրդիցին է որ նախ կ'ուզուի շնորհաց պատգամը (Մաթ. Ժ. 6): Բայց եթէ չխոնարհի պահանջուած պայմաններուն առջև, ընտրեալ ժողովուրդը պիտի դատապարտուի արդարապէս. «Եւ որդիքն արքայութեան ելցեն ի խաւարն արտաքին» (Մաթ. Բ. 12), կը յայտարարէ Յիսուս նախատեսութեամբ այսպիսի

դուռնուի հաւատքով՝ սիրտին մէջ պահուելու համար (Մտթ. Է. 3, 10. Ղուկ. ԺԲ. 32), է նաեւ, այս վերջին ուսումին համեմատ, ընտրեալներու միայն վերապահուած զանձ մը, փառաւոր ժողովուրդին մը (Մտթ. ԻԷ. 34, Ղուկ. ԻԲ. 29):

Աւսուցումի այս բաղմազանութենէն յառաջ կուգայ սակայն տիրական զաղափար մը, որ՝ էական մասերու մէջ գէթ՝ ծնունդ կուտայ համաձայնական դրութեան մը: Ապահովապէս, Աստուծոյ թաղաւորութիւնը, արտաքին եւ նիւթական է, ինչպէս եւ երկրաւոր ընկերութիւնները: Անիկա մենաշնորհը է նմանապէս միակ ցեղի մը, ինչպէս Իսրայէլացիները կ'ենթադրէին զայն. «որդիք արքայութեան» եւ, ըստ Յիսուսի, «հոգեւոյ աղքատ» ները, որոնք իրենց մեղքին զգացումովը կ'արտասուեն եւ կուրծքերին կը կոծեն (Մտթ. Ե. 3, 4. Ղուկ. ԺԸ. 13). Նոյնպէս պէտք է վերստին ծնիլ՝ թաղաւորութեան մէջ մանկու համար. պէտք է եւ թարկուիլ այն կերպարանափոխութեան, զոր Աւետարանը պարծա՝ կը կոչէ (Մտթ. ԺԸ. 3): Ասկէ կը հետեւի թէ թաղաւորութիւնը ներքին եւ հոգեւոր հանդամանք մը ունի. հոն՝ ուր սրտի այդ տրամադրութիւնը չկայ, չի կրնար գոյութիւն ունենալ թաղաւորութիւն: Արդ, ներքին այս վիճակը Աստուծոյ մէկ պարզեան է, զոր մարդ կը ստանայ հաւատքով. Գանձ մըն է ան, որ ընտրեալներու միայն կը պատկանի, եւ որուն արժէքը անոնք ամենէն աւելի կը զգան, ուրոնք, զոյն ունենալու համար կը հրամարին, ի հարկին, ուրիշ ամէն բանէ. վասնզի այդ երկնաւոր առանձնաշնորհութեան եւ երկրաւոր հարստութեան միջեւ չկայ բաղդատութեան ոչ մէկ եզր (Մտթ. ԺԳ. 14, 16):

Միւս կողմանէ «մեծագին մարգարիտ»ով ներկայացուած աստուածային կեանքը երկրի վրայ երբեք իր լիուլի փթթումին չի հասնիր: Ո՛չ ապաքէն Քրիստոս նախատակած կեանք մը ապրեցաւ Հրէից մօտ. ինք չէ՞ր որ իր աշակերտներուն հասկցուց թէ ծառան աւելի մեծ է քան իր տէրը: Եթէ Որդին Աստուծոյ իր մահէն ետքն է որ ընդունեցաւ իրեն արժանի վեհագոյնութիւնը, այս աշխարհը հաւատացեալներու համար եւ ճշմարիտ հայ-

րենիք մը չէ. հոգիին ոյժը տակաւին բռնորովին պայծառակերպած է անոնց էութիւնը. այս աշխարհի վրայ մեծագին է անոնց փառքը. երկնից մէջ միայն պիտի տիրանան անոնք թաղաւորութեան լրիւ ժողովուրդին:

Արդ, որոնց պիտի ըլլան այդ զանձերը: Բոլոր փրկուածներուն, նոյն իսկ ամենէն փոքրիկին, եթէ հաւատացեալ են (Մտթ. ԻԵ. 21, 23, Ղուկ. ԺԳ. 10, 11): Ոչ ոք պիտի կարենար հետեւորդ վայելել զանոնք՝ մեկուսանալով իր եղբայրներէն: Ամէնքը միացած են Աստուծոյ հետ Յիսուսով, որ փրկիչն է: Հոս է որ իր լրութեանը եւ մեծութեանը մէջ կ'ըմբռնենք ընկերային այն զաղափարը զոր կը պարունակէ «թաղաւորութիւն» աւետարանական բառը: Փրկիչի զաղափարը կերպով մը, անշուշտ, հակառակ է Հրէից ազգային նախապաշարումին, եւ արդէն այդպիսի մասնաւորական եւ արտաքին վիճակի խնայում մը մերժելու համար Քրիստոս «արքայութիւն» կ'ընէ հոգեւոր կայ մը՝ որ հոգեւոր արամադրութիւններուն կը վերաբերի. այս կերպով կը բացատրուին մեր վերեւ յիշած աւետարանական հաստատունները, որոնք արքայութեան այս բնութիւնը կը ցուցնէին: Եւ սակայն Յիսուսի վարդապետութիւնը նոր գործարանաւորութիւն մըն է դարձեալ որ կ'ենթադրէ, ինչպէս բան իսկ կը ցուցնէ, որ կը կատարէ ինչ որ նախազեւարած էր միայն Իսրայէլական աստուածապետութեան մէջ: Եթէ մեղաւոր աշխարհը կը մերժէ հնազանդութիւնը՝ զոր Աստուծոյ կը պարտի, եւ եթէ տառ չհաւանքը կ'ըլլայ անձ մը՝ որ կը հարուածէ ոչ միայն մասնաւորներ այլ մարդկութիւնն ընդհանրապէս, իր կեանքի բոլոր արտայայտութիւններուն մէջ, Քրիստոս ինքը եկած է զարմանելու համար այս խանգարուած ներդաշնակութիւնը, մեր գործունէութիւնը զրոյմելու համար աստուածային կնիքով, զմեզ՝ որ մոլորած որդիներ ենք, տանելով մեր հօրը, եւ այսպէս ստեղծելու համար մեր ինկած ցեղին ծոցին մէջ՝ բարոյական եւ ֆիզիկական ամէն ծառայութեան ազատագրուելով փրկուածներու ժողովուրդ մը, «ազգ սուրբ» որ երկրի վրայ կը կազմուի, բայց որ երկրէն մէջ պիտի գտնէ իր փառաւոր հա-

կատաղրին լրումը: Այսպէս կը հաշտուն թագաւորութեան աւետարանական գաղափարին վերագրուած զանազան իմաստները. «Թագաւորութիւն»ը, անշուշտ, հոգեոր բարիք մըն է, ապագայ ժառանգութեան մը զրաւականը, զոր սակայն հասարակորդաբար կը վայելին բոլոր հաւատացեալները: Միւս կողմէ, Մեսիային թըշնամիները արտաքսուած են անկէ, իրենց ըմբոստութեան պատճառաւ: Աստուծոյ թագաւորութիւնը պէտք է ներքին գանձ մը ըլլայ՝ պատմական զործարանաւորութիւն մ'ըլլալու համար: Աւետարանի նըշանաւոր խօսքին համեմատ, պէտք է ճշգրտել զայն իրրեւ մտնուկ մի», հոն մըտնելու համար (Մկ. Ժ. 15):

Միայն թէ, հոն մտնողը ո՞վ պիտի ունենայ իրեն տէր: Այս հարցումը նոր երկուցութիւն մը յառաջ կը բերէ սուրբ գրոց հաւաքածներուն մեկնութեանը մէջ: Տարակոյս չկայ թէ թագաւորութեան պետը Աստուած է, հայրը որ երկնից մէջ կը թագաւորէ. ասկէց՝ «երկնից թագաւորութիւն» և «Աստուծոյ թագաւորութիւն» բացատրութիւնները, որոնց մասին խօսեցանք վերեւ: Բայց ի՞նչ կ'ըլլայ Յիսուս՝ իր հիմնած այս ընկերութեան մէջ. ահաւասիկ կնճոխ հանգոյցը: Եթէ Աստուած, աներկեւանօրէն, կը թագաւորէ իր ընտրեալներու ժողովին մէջ, Քրիստոս ինքն ալ սակայն այդ տիտղոսն է որ կուտայ իր անձին: Երբ զինքը կ'ամբաստանեն թէ «Թագաւոր» կը կոչէ ինքզինքը, Պիղատոս կը հարցնէ իրեն թէ «Դ՞ո՞ւ ես թագաւորն չի՞նք» (Ղուկ. ԻԳ. 2, 3), որովհետեւ, ամէնուն խոստովանութեամբ, թագաւորական փառքը Մեսիային առանձնանորհումներէն մին էր (Մտթ. ԻԱ. 4, 5. Ղուկ. ԺԺ. 38): Բաց աստի, փրկիչը այդ թագաւորութիւնը ըմբռնած է բարձրագոյն և լայնագոյն իմաստով. իրրեւ «Թագաւոր» է որ Որդին մարդոյ օր մը պիտի երևի ամպերուն վրայ, ազգերը դատելու համար (Մտթ. ԻԲ. 31, 34, 40): Ինչպէս կ'երևի, Յիսուս Քրիստոս, ճիշդ ինչպէս Աստուած, թագաւոր է երկնից արքայութեան մէջ. վասնզի սա բացորոշ է թէ այս հաւաքածներուն մէջ երկու ասորբեր կամ մըցորդ թագաւորութեանց վրայ չէ որ կը խօսուի. հակառակ պարագային, փրկու-

թեան զործարանաւորութիւնը պիտի եղած ըլլար «յանձն իւր բաժանեալ» թագաւորութիւն մը, յետ իր կործանումին (հմմտ. Մտթ. ԺԲ. 25). Ի՞նչ եզրակացնել ուրեմն: Փրկչին այս մասին ուսուցումը հակասական է ուրեմն: Կը յիշեցնեմ այս առթիւ թէ, Իսրայէլական աստուածապետութեան մէջ, ժողովաւորին վահագոյն թագաւորը, Եհովան, երկրի վրայ իրեն ներկայացուցիչ ունէր Օծեալը (հմմտ. Սղմ. Բ. 4-9). չընտրեաց տնտեսութեան մէջ ալ նոյնը պիտի ըլլայ, սա տարբերութեամբ միայն որ հոս ճշմարիտ Մեսիային վրայ է խնդիրը, որ միակ արժանաւորն է այդ տիտղոսին թելադրած բոլոր անաւանութիւններուն, քանի որ ինքն իսկ կ'ըսէ իրեն համար. «Ամենայն ինչ տուա ինձ ի ձօրէ իմէ, և եռօր ճանաչէ զՈրդին Եթէ ոչ շայր, և եռօր զշայր որ ճանաչէ Եթէ ոչ Որդին, և ում Որդին կամիցի յայտնել (Մտթ. ԺԱ. 27):

(Շարունակելի)

Ժ. Պ.

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ԽՍՐՔ

Ամենակարոր նպաստը զոր պարէկիմ առաջարկել մեր կեանքին համար, մեր հոգիին ազնուացումն է. ուրիշ քաւերով, մեր իմացական և քաղաքական կարողութիւններուն յառաջդիմութիւնը. or zus ork աւելի պայծառութիւն ղնել միտքին մէջ, or zus ork ինքզինքն աւելի ազնու ռ շաւաղն զգալ:

*

Կեանքը վայրկեան մ'է միայն, բայց այդ վայրկեանը քաւական է յախեմական քաներու ձեռնարկելու համար. կը սխալիմ իրմէ պահանջելով այն քանը զոր չի կրնար տալ, վստմ զի չունի, տնողութիւնը. բայց կարծելով քեան պիտի տեւէ, մինչ այս մինչ այն, կը խորհիմ, կը գործեմ, կը սիրեմ. և անսայս իսկ է մարդն ինքնին:

*

Ով որ իր ետին ազնու կեանքի մը յիշատակը կը բողո, անպատելի քաւիքի աղբիւր մը կը բողո ասպազ սերունդին: